

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE—

Cilt: V

Ankara, 28 Mart, 1929

Sayı: 122

Fransa'nın Bugünkü Münekkitleri

Sainte-Beuve, Taine, Brunetiere, Lemaitre ve Faguet gibi büyük şöhretlerden şimdi mahrum olan Fransız tenkit edebiyatı, gene bir çok kıymetli münekkide malik bulunuyor. Fazla uzamaması zarurî bir makalenin hududu içinde, ve ilerde aynı bahse gene dönmek üzere, bu münekkitleri pek basit bir şekilde tanıttırmak arzusundayım.

Bunlardan bahsedilirken ilk önce ismi hatıra gelen zat, René Doumic'tir. 1860 da doğmuş olduğuna göre elyevm altmış dokuz yaşında bulunan Doumic, evvelâ muallimlik etmiş sonra da, Fransa'nın ve belki dünyanın en büyük mecmuası olan (Revue des deux mondes)un edebî münekkidi olmuştur. Tiyyaro tenkitleri de yazan Doumic, edebiyat tarihine hemen hiç bir yeni vesika getirmemiş, lâkin mevcut malûmatı bir kere daha tetkik ettikten sonra çok açık ve kuvvetli hükümler vermiştir. Tenkit kendisi için, okurken duyulan şahsî zevklerin mecmuu, yani münekkitlik bu zevklerin ifadesi değildir, ve nazarında, zevki selimle zevksizlik, muayyen düsturlara malik şeylerdir. Bu muayyen düsturları ise maziden gelen köklenmiş zevklerden aldığı cihetle, yeni mekteplerin san'at hamlelerine daima yabancı ve hatta muhasım vaz'iyette kalmıştır. Mahaza itiraf etmeli ki, bu hamlelerin çoğu garip ve ancak itidal kesbettikten sonra güzel olmaktadır. Brunetiere'

in 1906 da vefatını müteakıp, Doumic fikir ve edebiyat hayatında çok mühim bir mevkii olan (Revue des deux mondes) un müdürü olmuş, Académie Française'e girmiş ve akademinin kâtibi daimiliğine seçilmiştir. Ve bu mevki ve sıfatlar, hükümlerine, belki haddi zatinde lâayık olmadıkları derecede büyük tesirler vermektedir. Üslûp itibarile meselâ Lemaitre kadar güzel ve kıvrak bir lisanı olmayan Doumic, mamafih ilmî ve ağır şeyleri de tatlı ve temiz bir lisanla yazabilen bir kalemdir.

Şair ve romancı sıfatile bir şahika olan Henri de Régnier de, uzun senelerden beri (Figaro) gazetesinin edebî münekkitliğini ifa ediyor. Kalp kırmaktan müctenip bir lisanla yapılan bu tenkitlerin en büyük meziyetleri, üslûp zarafeti ve lisan güzelliği olduğu zannındayım.

Paul Souday ise meşhur (Temps) gazetesinin münekkididir. Kendi intibalarını şahsî fikirler değil lâkin ilmî düsturlar diye kabul ettirmeğe meyyal bulunan, ve bir kere bir eseri hakkındaki tenkidinden bir mes'ele çıkarsa artık o eser müellifini kabil değil affetmeyen Souday, çok tatlı, temiz, pürhayat ve pürheyecan bir lisanla yazar. Edebiyat mes'eleri ve tarihi hakkında insana veleh verecek kadar malûmat sahibi olan bu adam, anlamak ve bilmek gibi anlatmak ve öğretmek ihtiraslarının hakikî bir timsalidir.

Valéry, Proust ve Gide gidi büyüklükleri artık münakaşa edilmeyen san'atkârlardan, lâayık oldukları tarzda ilk bahsedenlerden biri kendi olmuştur. Yazılarına bizzat pek çok şey medyun bulunduğu Souday'ın nüfuz ve ehemmiyetini günden güne artmakta görenler, ve kırk elli sene sonra bu günkü fransız edebiyatını tetkik edecek müellifin kendisini en mühim münekkit olarak kabul edeceğine emin olanlar çoktur.

Bu üç isimden sonra, André Beaunier, Bordeaux, Deschamps, Le Breton, Jaloux, Pilon, Belle-sort, Bidou, Thibaudet, Giraud, Vanderem ve Henriot'yu hatırlıyorum. Fakat evvel emirde şunu söylemek isterim ki, pek büyük bir romancı olmasaydı Paul Bourget'nin belki en mühim münekkit olacağı muhakkaktı. Zaten de bu sahadan tamamen uzaklaşmıştır, ve nitekim bu defa neşrettiği (Au service de l'ordre) isimli eser, bu sahaya taalluk etmektedir. Bourget'nin kaleminden çıkmış her tenkit sahifesinde, onun fikirlerini kabulden insan nakadar uzak bulunursa bulunsun ender ve emsalsiz bir kudret ve samimiyetin eserlerini bulur. Bir iki satır evvel yazılmış isimlere gelince, bunlardan Beaunier dört seneden beri ölmüş bulunuyor. Çok tatlı ve ince haylı de eski bir lisanla yazan bu muharrir, aynı zamanda güzel romanlar da yazmıştı. Pek velut ve tanılmış,

bir romancı olan Henri Bordeaux nun asarı tenkidiyesinde, romanlarındaki ahlâkperesliğin izleri pek barizdir. Gaston Deschamps çok fikir ve bilgisi olan bir şahsiyet; André Le Breton ise, on dokuzuncu asırdaki roman ve büyük romancı Balzac hakkındaki eserleri beğenilmiş bir zattır. Le Breton elyevm (Sorbonne) da Victor Hugo'nun hayat ve asarını tetkik için ihtas olunmuş kürsünün sahibi buluyor. Edmon Pilon pek ciddî tetebbuları çok güzel tasvirler ve cümleler içinde teşrihte mahir; ve bilhassa Japonya ve İsveçteki seyahatlerinin mahsulü olan eserlerle maruf olan André Bellesort'un Voltair hakkındaki telifi pek şayanı dikkattir.

En çok roman yazarak bu romanlarda her şeyden ziyade gönül maceralarını cazibeli bir lisanla anlatan Edmond Jaloux da, yeni neşriyat hakkındaki yazılarıyla haizi ehemmiyettir. Henry Bidou'ya gelince, malûmatının çokluğuna ve hele tenevvüüne mütahayyir olduğum bir kalemdir; ve harekâtı harbiye tenkitlerinden eğlendirici tasvirlerle kadar her vadide yazabildiği için, bir edebiyat müverrihine lâzım vakitten mahrum bulunmakla beraber, yeni neşriyatı daima takip ve mühim mecmualarda mevzuubahs kılmaktadır. Albert Thibaudet ise, edebiyat kadar felsefe ile de meşgul bulunan ve Flaubert'i, Bergsonizmi, Mallarmé ile Valéry gibi anlaşılması çok kimseyi nevmite edecek derecede güç şairleri tetkik etmiş olan pek kuvvetli bir kalem, ve yazılarını daima (Revue des deux mondes) da gördüğüm Viktor Giraud Katolikliğin tesiri altında fazla kalan bir muharrirdir. Van-

derème gelince, bu zat aynı zamanda romancıdır, ve edebiyat ve neşriyat bahislerinde o kadar şahsî duyuları, kimsenin düşüncesine benzemeyen öyle fikirleri ve bunları teşrih ve müdafaada öyle bir harareti vardır ki, yazıları alelekser uzun münakaşalara sebebiyet verir. Aynı zamanda şair ve romancı olan Emile Henriot'un ise bilhassa edebiyatın tarihine ait tetebbuları tetkik ve takip ettiğini, iki üç hafta evvel bu sütunlarda söylemiştik.

Neşriyatının servet ve ehemmiyetini istihfafa kalkışmıyarak gıpta

ve hürmetle takibimiz icap eden Fransa'da, zikrettiğimiz bu isimlere iktidarca ihtimal ki müsavi ve istikbali parlak daha hayli münekkit vardır. Gerek bunlara ve gerek kendilerinden bu makalede bir kaç kelime ile temas edebilmiş olduklarımıza ilerde avdet ederek, hepsi hakkında nisbeten etraflı malûmat vermeğe karar vermiş bulunuyoruz. Bunun için de kendilerinin son zamanlarda çıkmış ve ya atiyen çıkacak eserlerinin tetkikini vesile ittihaz edeceğiz.

NAHİT SIRRI

ESKİ ŞARKILAR

*Oltanızın ucunda esnerken bütün deniz,
Onu ya bir yaz günü sahilde dinlediniz;
Bir şırıltıymış gibi damladı içinize.*

*Yahut bir yaz gecesi işittiniz balkondan,
Sanki bir sır halinde, bir kelime, en sondan,
Kanatsız bir kelebek gibi yükseldi size.*

*Belki tekrarladınız siz de bu mısraları,
Bir akşam, seyrederken pencereden dağları,
Her şeklalan bulutu benzetirken bir şeye.*

*Belki de bu şarkıyla bir sabah uyandınız,
Kim bilir, kaç sonbahar, yollarda yapayalnız,
Hep aynı mısraları duydunuz bir teviye.*

*Bu gün içiniz yanmak istemezse bir daha,
Gülün, boğsun bu eski şarkıyı bir kahkaha;
Onu her cins hâtıra gibi atın dışarı.*

*Bırakın başınızı sarsın başka bir tipi;
Son yapraklar üstünde ölen böcekler gibi,
Sakın hatırlamayın bu eski şarkıları!*

SABRİ ESAT